

Förslag till Handlingsprogram BARN OCH UNGAS KULTUR

INLEDNING

*"Kultur är den fria människans sätt att uttrycka sig. Kultur är viktigt uttrycksmässigt. Man skapar någonting av det man tänker och så slänger man ut det i någon slags form"*¹

Människor har unika erfarenheter som formas av historiens alla lager men också av den specifika tid och det rum som är deras. De som är barn och unga i dag har ett alldeles unikt och eget perspektiv på sin barn- och ungdomstid varför deras röst självklart bör finnas med i dagens samhällsbygge som ska utgöra grunden för morgondagens. Såväl individen som samhället mår gott av att deras kreativitet, engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande tas tillvara.

För att denna insikt och i många dokument uttryckta vision ska ta några steg närmare att också i praktiken inbjuda de unga 'till bordet' har regionens kulturnämnd inbjudit kommunalförbunden och olika grupperingar av barn och unga i regionen till dialog omkring utformandet av ett regiongemensamt måldokument. Arbetet syftar till att samla offentliga verksamheter, civilsamhällets och näringslivets aktörer till gemensamma mål och satsningar som säkrar alla barns delaktighet i och rätt till meningsfulla aktiviteter, upplevelser och sammanhang som stödjer dem i deras växande och lärande.

Tillgång till kulturens olika språk ger oss verktyg för att uttrycka och kommunicera det vi gör och tänker. Att få tillgång till och behärska de estetiska uttrycken blir därför en fråga om att få verklig möjlighet till inflytande och delaktighet. De estetiska uttrycken är dock inget statiskt utan förändras ständigt. I varje ny tid omformuleras språken och sammanhangen för skapande och kommunikation. En utgångspunkt för kulturpolitik måste vara insikten om ; - *"att förståelsen av den kultur man betraktar är betingad av den kultur man själv befinner sig i"*. (Johan Fjord Jensen 1988)

För att kunna tillgodose barnets möjlighet och rätt till ett gott liv krävs ett gott samhälle som bygger för en hållbar framtid. I visionen för "Hållbart samhälle i Västra Götaland" kan man läsa följande; *Med hållbarhet i centrum för utvecklingsarbetet ökar betydelsen av att se till kommande generationer och deras förutsättningar. Utgångspunkten är barnen. En region som är bra för barnen är en attraktiv och konkurrenskraftig region i framtiden. Beslut som tas med barnens bästa för ögonen blir bra hållbara beslut. Barn som ges likvärdiga och starka förutsättningar att växa upp är grunden för samhällets fortsatta utveckling."*

Barn har samma rättigheter, men inte samma skyldigheter som vuxna. Västra Götalandsregionen har antagit och åtagit sig att leva upp till FN:s barnkonvention.

BK, artiklarna 13 och 31 slår fast; *"Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, i skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer."* och *"Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreationanpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet."*

---

¹ Citat från en av de unga som deltagit i referensgrupper, genom projektet Ungkulturdialog, under arbetsprocessen.

Samtliga kultur- och fritidsverksamheter i Västra Götalandsregionen ska bemöta barn och unga med respekt.

MÅL

Inflytande

Barn och unga ska få yttra sig om och vara med och påverka Västra Götalandsregionens barn- och ungdanspolitik. Västra Götalandsregionens kulturverksamhet ska bedrivas av och med de unga, inte för och om de unga.

För att göra detta möjligt bör nya former för ungdomars inflytande prövas och värderas. Ungdomars delaktighet i den politiska process som formar barn- och ungdanskulturen i regionen och i sina kommuner har ett egenvärde för individen men också för verksamheten och samhället. Det leder sannolikt till en bättre politik för barn- och ungdanskultur, men betyder också att deras perspektiv och kunskap tas tillvara. Delaktighet och inflytande leder till självkänsla, växande och ansvarstagande.

Likvärdiga möjligheter

Såväl mötet med konst och kultur som möjligheterna till eget skapande är väsentligt för individens utveckling. Alla har dock inte samma utgångsläge.

Västra Götalandsregionens politik för barn och ungas kultur och fritid ska ge alla barn och unga så lika möjligheter som möjligt att möta och själv utforska olika konstnärliga uttryck och idrottsliga aktiviteter. Det ska inte spela någon roll vilket kön man har. Det ska inte heller spela någon roll vilken kulturell, religiös, ekonomisk eller social bakgrund man har. Det ska inte spela någon roll var i regionen man bor. Inte heller om man har funktionshinder. På barn- och ungdanspolitikens område ska alla ges likvärdiga möjligheter.

Eget skapande

”Ett barn har hundra språk” sägs det, och bör få möjlighet att pröva åtminstone en del av dem.

Mötet med konsten handlar inte bara om att betrakta eller konsumera. Ännu viktigare är att själv få uttrycka sig. Genom att pröva och tillägna sig olika konst- och kulturformer eller idrotter får man vidgade uttrycksmöjligheter och verktyg för kommunikation och kunskapsinhämtning. Man ges möjlighet att utveckla den sociala och entreprenöriella förmågan. Olika sinnen tas i bruk och människors olika begåvningar blir uppenbara.

Sammanhang bör finnas där detta kan ske på ett lekfullt sätt och utan prestationskrav. Att barn och unga tidigt i livet får lära sig att uttrycka sina åsikter är viktigt även för regionens framtida samhällsliv.

Kultur och estetik som integrerad del i lärandet

Skolan är den samhällsinstitution som möter alla barn. Skolans uppdrag är att stödja alla barns språkutveckling så att de kan nyttja sin yttrandefrihet och sina demokratiska rättigheter i det samhälle som är idag och för framtiden. Då kan inte längre de estetiska uttrycken begränsas till sporadiska nedslag eller projekt utan måste ses som en integrerad och kontinuerlig del i skolans arbete. *Estetiska läroprocesser*² kan definieras enligt följande; ”*Kunskapsutveckling eller förståelsearbete som förmår knyta samman olika aspekter som känslor, upplevelser, erfarenheter och analys, gör kopplingar mellan det*

---

² Estetiska läroprocesser enligt Lena Aulin-Gråhamn och Carina Sjöholm i skriften ”Vad sägs om Kultur i skolan”? 2003

personliga och det sociala eller kollektiva, tar hjälp av estetiska eller konstnärliga uttrycksformer för att kunna formulera saker någorlunda öppet och fritt.”

Att ta knyta samman känslor, upplevelser, erfarenheter och analys måste göras utifrån ett vidgat kulturbegrepp som involverar och erkänner alla barns olika bakgrunder och kunskaper. I dag är gränserna mellan den offentligstödda konsten och kulturen, den kommersiella kulturen och ungdomskulturen flytande och allt mer sammanflätade. De inspirerar och 'dansar' fritt med varandra. Utbudet är enormt stort, inte minst genom olika medier varför, inte minst, kritisk analys är viktigt att förmedla.

STRATEGIER

BARN OCH UNGAS INFLYTANDE.

Att ge barn och unga inflytande och möjlighet att påverka sitt lärande och sina egna kultur- och fritidsaktiviteter.

- De offentligt stödda verksamheter som bedrivs i regionen ska därför utvecklas från konsumentkultur till deltagarkulturer.
- Nya former för medskapande och mötesplatser för dialog ska utformas såväl fysiskt som virtuellt.
- Barn och unga utvecklar ständigt nya och egna former för skapande och kommunikation, inte minst genom den nya digitala tekniken, och bör därför ses som en kunskapsresurs i utvecklingsarbetet.
- Institutioner, skolor och föreningsliv med offentligt stöd ska utveckla nya arbetssätt som säkrar de ungas perspektiv och påverkan i verksamheternas olika delar.
- Barnperspektivet ska genomsyra allt kommunalt och regionalt arbete. Arbetet ska redovisas i den årliga verksamhetsberättelsen eller på annat sätt. Gjorda erfarenheter och kunskaper inom fältet ska dokumenteras och synliggöras.

UTBILDNING OCH FORTBILDNING.

Att satsa på skolledare, pedagoger och kulturarbetare

- Skolan är vår största kulturinstitution. Forskningen visar att kultur i skolan, vid sidan av att ha ett eget värde, även bidrar till inläring på olika sätt och i skilda ämnen. Om sådana estetiska läroprocesser krävs en fördjupad kunskap. Att underlätta för skolan att på skilda sätt arbeta med kultur är därför av strategisk betydelse.

I dialog med kommunerna/skolan kommer Västra Götalandsregionen att arbeta för ökade utbildnings- och fortbildningsresurser på området. Sådana insatser bör vända sig till skolledare, pedagoger, fritidsledare och kulturaktörer. Universitet, högskolor, folkbildningen och andra utbildningsaktörer är självklara samverkansparter.

- De kommunala musik- och kulturskolorna är viktiga lokala kompetenspooler som bör ges tydliga uppdrag och därtill relevanta resurser.
- De kommunala barn/kultursamordnarna har en viktig funktion när det gäller förmedling av information och kontakt mellan skola och kulturaktörer. Västra Götalandsregionen vill i dialog med skolan och kommunerna bidra till att barnkultursamordnarna får tydligare uppdrag och rimliga arbetsförutsättningar.
- Föreningslivets olika ledarskapsutbildningar är av stor betydelse och bör ges möjlighet att kompletteras och förstärkas med resurser från kulturens aktörer och institutioner.

- Att lära av och sprida kännedom om forskningen på området är centralt, liksom att betrakta Västra Götalandsregionens konstnärer och kulturutövare som en resurs i sammanhanget.

PEDAGOGISK ARBETE

Att gå från konsumentkultur till deltagarkulturer.

- De kulturella institutioner och verksamheter som Västra Götalandsregionen stöder, allt från samlingar till scenkonst, ska utveckla sitt pedagogiska arbete. Detta ska ske i samverkan med barn och unga. Arbetet bör inriktas på barn och unga i olika åldrar och de i behov av särskilt stöd. Formerna för detta pedagogiska utvecklingsarbete ska redovisas årligen.
- Det är viktigt att nå ut även till dem som inte besöker en plats eller ser en föreställning. Kulturinstitutionernas närvaro på Internet bör därför förstärkas. I dessa sammanhang är det av stor betydelse att presentationer görs även på andra språk än svenska. Detta för att förstärka interkulturella läroprocesser och internationellt arbete i Västra Götalandsregionen.

MÖTESPLATSER

Att upplåta mötesplatser som ger unga möjligheter till upplevelser, eget skapande och egen organisering.

- Offentliga rum ska också vara tillgängliga för barn och unga. Det är av stor vikt att barn och unga har rimliga möjligheter att mötas, det kan gälla allt från bibliotek till relokaler. Det bör därför finnas god information om dessa platser, de bör ha generösa öppettider och kostnaderna för brukarna bör vara rimliga. Det är en fördel om unga själva har möjlighet att boka lokaler. För information och bokning är Internet ett självklart redskap som bör utnyttjas i högre grad än i dag.

TILLGÄNGLIGHET

Att organisera god tillgänglighet till kultur- och föreningsliv

- Att kunna ta sig från en plats till en annan är en förutsättning för delaktighet och tillgänglighet. Kollektivtrafikens utformning är av avgörande betydelse för unga. Kommuner och region ska tillsammans söka lösningar som underlättar barn och ungas kommunikationer mellan regionens kommuner men också inom delregionerna och den egna kommunen. Samverkan mellan närliggande kommuner bör utvecklas.
- Barn och unga med funktionshinder har ofta svårt att såväl ta del av som att utöva kultur- och idrottsarrangemang. Offentliga miljöer ska vara tillgängliga och integrerade men det kan också finnas behov av arrangemang och miljöer som är särskilt riktade till olika funktionshindergrupper. Utformningen av tillgänglighet och delaktighet för olika funktionshindergrupper ska göras i dialog och samverkan med brukargrupper och deras representanter.
- Kulturella normer, värderingar och ekonomi ska inte utgöra hinder för barn och ungas deltagande i fritidsaktiviteter. Kulturinstitutioner, folkbildning och föreningsliv ska verka för ett breddat tilltal och ett vidgat kulturbegrepp som skapar erkännande och engagemang hos olika grupper och intresseinriktningar av unga människor.
- Västra Götalandsregionens arbete med tillgänglighet ska utvärderas årligen och i samverkan med barn och unga.

BARN OCH UNGAS FYSISKA MILJÖ

Att kartlägga och utveckla alla barns dagliga vistelsemiljöer till trygga, vackra och stimulerande platser.

- Förskola, grundskola och gymnasieskola är barnens och personalens arbetsmiljö. Det ska också vara en miljö för lust, lärande och kreativitet. Det finns många vackra och funktionella för-/skolor i vår region men det finns också alltför många som bör förbättras. Regionen bedriver tillsammans med Göteborgs kommun sedan en tid ett framgångsrikt arbete med en arkitekturkonsulent. Det uppdraget bör förstärkas och fokuseras på diskussioner och utvecklingsplaner med målet att alla barn i regionen ska få stimulerande och tilltalande arbetsplatser att gå till. Former för hur detta ska gå till ska utarbetas i dialog med kommunernas berörda förvaltningar, skolornas elever och personal.
- Stadsplaneringen, stadsrummet och offentliga mötesplatsers gestaltning har också stor betydelse för barn och ungas fysiska välbefinnande och intellektuella utveckling. Regionen vill även initiera diskussioner med intresserade kommuner och aktörer omkring dessa miljöer.

REGIONALT OCH KOMMUNALT STÖD

Att fortsatt utveckla samverkan mellan regionala och kommunala resurser som stödjer lokala behov och förutsättningar

Västra Götalandsregionen och kommunerna fördelar på olika sätt medel för att underlätta barn och ungas möte med och utövande av konst, kultur och fritidsaktiviteter.

- Västra Götalandsregionens arbete med s k *K-peng* (en snabb slant för unga att själva söka) har slagit väl ut och flera kommuner har etablerat liknande "snabbslantpotter". I dialog med kommunerna vill Västra Götalandsregionen utveckla formerna för detta arbete. K-pengen utgör ett redskap för att stödja ungas eget skapande och organisering på egna villkor.
- Västra Götalandsregionens *arrangörsstöd* är regionala pengar som möter kommunala för att främst skolor ska kunna köpa in professionell kulturkompetens som del i lärandeprocessen. Arrangörsstödet bygger på lokala beslut om innehåll och behov medan regionala kulturverksamheter och pengar skapar förutsättningar genom delfinansiering, samordning och coaching.
- För att arrangörsstödet ska fungera krävs att samtliga arrangörer har tillgång till information och kommunikation omkring tillgängligt utbud. En interaktiv *webbaserad portal* som erbjuder tillgång till olika verksamheter ska utvecklas.
- Det generella förenings- och folkbildningstödet är viktigt för verksamheternas utvecklingsarbete lokalt och regionalt. Region och kommuner bör se över om förändringar eller kompletteringar i de nuvarande regelverken behövs för ökad flexibilitet i bidragsgivningen och föreningsformerna som bättre motsvarar ungas behov och aktiviteter.

INTERNATIONELLA UTBYTEN

Att öka ungas möjlighet till fysiska möten och erfarenhetsutbyten i Europa och världen

- Västra Götalandsregionen ska i samverkan med kommunerna utveckla väl synliga infrastrukturer för information och coaching som stimulerar och underlättar ungas internationella rörlighet.

- Skapa arenor och mötesplatser som nyttjar och synliggör den kulturella mångfalden inom regionen. Olika kulturer och konstnärliga uttryck ska uppfattas som en tillgång och en kulturell rikedom.

KVALITETSSÄKRING OCH UPPFÖLJNING

Att kvalitetssäkring bör ta utgångspunkten hos de unga medborgarnas upplevelser och synpunkter.

Barnperspektivet är ett vuxet, insiktsfullt övervägande om barnets långsiktiga intresse, där kunskap om barnets perspektiv vägs in. Det förutsätter barnets delaktighet och möjlighet att göra sig hörd.

- Ett viktigt verktyg för att säkra barns bästa är Barnkonsekvensanalyser och Barnbokslut. Varje beslut ska analyseras i konventionens termer av "barnets bästa", delaktighet, lika villkor osv. Varje verksamhet ska i den årliga verksamhetsberättelsen beskriva sina aktiviteter och resultat ur ett barnperspektiv.
- Regionstyrelsens beslutade 2007 att anslå särskilda medel till ett nätverksbaserat kunskapscenter som ska utgöra ett stöd och en samlade punkt verksamheter när det gäller att utveckla bättre uppföljning av barnkonventionen.
- Varje år presenteras en sammanställning där de olika kommunernas insatser på området jämförs. Västra Götalandsregionen inför en kvalitetsmärkning på området som varje år fördelas till de 49 kommunerna. Varje år utses en vinnare bland kommunerna i kategorin "Bäst på ungdomsinflytande på kulturområdet".

REGIONAL SATSNING PÅ NÄTVERK OCH SAMVERKAN

- Att avsätta medel till de delregionala tillväxtprogrammen, för att i samverkan med kommunförbunden hitta nya metoder för byggande av partnerskap som länkar samman lärande, kultur, näringsliv och civilsamhälle i tillgängliga och användarvänliga infrastrukturer.
- Kulturnämnden avsätter medel motsvarande en tjänst per kommunförbund, vars uppgift är att skapa nya partnerskap/nätverk som stärker intentionerna i handlingsprogrammen.

Kort om arbetsprocessen.

Förslaget har arbetats fram i en arbetsgrupp bestående av politiska företrädare för regionens kulturnämnd samt kommunförbunden i FyrboDal, Skaraborg och Sjuhärad. Dialog har förts GR som dock saknar politisk organisation för att formellt ingå i processer omkring kultur och fritidsfrågor. Gruppen politiker har genom projektet UngkulturDialog tagit del av synpunkter från barn och unga över hela regionen, i olika åldrar och med olika intresseinriktningar.

Samtal har också förts med de kommunala och regionala barnkultursamordnarna/konsulenterna, nätverket för musik- och kulturskolor i Skaraborg, representanter för den norska skolesecksmodellen samt SAMverket-Växsjö, Jönköping och Lidköping.